

EVALUATIE SYSTEMATIEK CULTUURCONVENANT (Commissie Staal) 2009-2012

1. Voortraject: beleidsvorming, instellen commissie en besluitvorming

1.1. Inleiding

Net als in de vorige periode stelden gemeente en provincie Utrecht voor 2009-2012 meerjarige subsidies beschikbaar voor kunstinstellingen. Ter beoordeling van de subsidieaanvragen hebben de overheden een gemeenschappelijk adviesorgaan van deskundigen op de terreinen podiumkunst, muziek, beeldende kunst en vormgeving en film ingesteld. Dit verzekert een onafhankelijk artistiek-inhoudelijk advies en een goed gemotiveerd besluit over subsidiëring van culturele organisaties. Een gezamenlijke commissie vergemakkelijkt het samen optrekken van provincie en gemeente en de eventuele uitruil¹ van te subsidiëren instellingen, bevordert een samenhangend beleid in de regio en zorgt ervoor dat instellingen niet geconfronteerd worden met drie verschillende beoordelingen met bijbehorende criteria en procedures. Ook maakt het de onderhandelingspositie van de regio Utrecht naar het rijk sterker en zorgt het voor een kostenbesparing.

1.2. Commissieleden en procedure

De samenstelling van de commissie heeft plaats gevonden op basis van een combinatie van Utrechtse betrokkenheid en landelijke autoriteit/deskundigheid, zo mogelijk kennis van meerdere disciplines, ervaring met adviesorganen en/of besturen en kennis van kunstbeleid. Hiervoor is gezocht binnen en buiten het netwerk van de gemeente en de provincie. Diverse leden waren al lid van de vaste adviescommissies voor incidentele subsidies van beide overheden. Daar waar nodig geacht is extern specialistisch advies ingewonnen. Voor het voorzitterschap is gezocht naar een man of vrouw met landelijke bekendheid, politieke en bestuurlijke ervaring en affiniteit met de kunstsector.

1.3. Opdracht aan commissie

In nauw overleg tussen gemeente en provincie is de volgende opdracht aan de commissie geformuleerd:

- De inhoudelijke beoordeling van de subsidieaanvragen, ingediend bij gemeente, provincie en rijk dan wel landelijke fondsen.
- Aangeven van prioritering op basis van inhoudelijke motivering van de aanvragen in de categorieën subsidiabel, subsidiabel met prioriteit, niet subsidiabel.
- De inhoudelijke beoordeling van de samenhang in elk van de betrokken sectoren. De commissie heeft zich rekenschap gegeven van een aantal door de gemeente en provincie Utrecht opgestelde criteria.

1.4. Beoordelingscriteria

Allereerst zijn de aanvragen beoordeeld op:

- artistieke kwaliteit en betekenis. Kernbegrippen hierbij zijn vakmanschap, zeggingskracht en oorspronkelijkheid.
- productionele en organisatorische potentie en cultureel ondernemerschap. Gekeken is naar de kwaliteit van de aanvrager op het gebied van productie, organisatie, financieel beheer, publiekswerving en pr/marketing; ook heeft de commissie te bekeken of er sprake is van samenwerking met andere kunstenaars, organisaties en instellingen in en buiten de stad.

Als aanvragen op grond van bovenstaande criteria positief zijn bevonden, werden ze getoetst aan de hand van de volgende aanvullende criteria:

---

¹ Bij uitruil nemen overheden subsidies van elkaar over, waarbij het totaalbedrag gelijk blijft. Zo heeft deze periode de gemeente vijf kleine subsidies van de provincie overgenomen, om administratieve kosten laag te houden, en heeft de provincie in ruil daarvoor voor hetzelfde bedrag een subsidie van de gemeente overgenomen.

- bijdrage aan pluriformiteit, culturele diversiteit, educatie en internationalisering. Dit is niet voor iedere aanvrager afzonderlijk beoordeeld, maar voor het geheel van positief beoordeelde instellingen; gekeken is naar de bijdrage van instellingen aan de veelzijdigheid en internationale uitstraling van het kunst- en cultuuraanbod in de gemeente en de provincie Utrecht.
- de wijze waarop een aanvrager invulling geeft aan de betreffende functie in de Utrechtse basisinfrastructuur (indien van toepassing). Hierbij is ook gekeken naar de (gezamenlijke invulling van de) Utrechtse basisinfrastructuur in zijn geheel.
- de invloed van de instelling op het culturele klimaat in en de bijzondere betekenis van de organisatie voor de provincie Utrecht.

1.5. Beleid

Voorafgaand aan de opdrachtverlening aan de commissie is er een provinciale basisinfrastructuur opgesteld. De basisinfrastructuur wordt gevormd door functies en voorzieningen die samen de basis vormen van het provinciale culturele bestel.

Vervolgens kunnen instellingen, door een aanvraag in te dienen, opteren om invulling te geven aan zo'n functie. De basisinfrastructuur is gebruikt als uitgangspunt, en heeft als leidraad gediend voor de adviescommissie, maar is niet vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Hierdoor was er geen juridische grond om aanvragen niet in behandeling te nemen, wat voor enkele aanvragers tot onzekerheid heeft geleid. Aanvragen werden wel beoordeeld door de adviescommissie, terwijl de provincie er op dat moment geen beleid en budget voor had. Omdat uiteindelijk de basisinfrastructuur pas werd vastgesteld met het vaststellen van de cultuurnota was er te lang onduidelijkheid.

Als de basisinfrastructuur eerder wordt vastgesteld, geeft dit de provincie en gemeente ook meer mogelijkheid om met het landelijke fonds NFPK+ en het ministerie in gesprek te gaan over afstemming van subsidies.

In de cyclus van de cultuurnota, en de monitoring van de meerjarig gesubsidieerde instellingen, zou het waardevol zijn om alle instellingen eens in de vier jaar te laten beoordelen. Dit kan op basis van een basisinfrastructuur. Zodoende ontstaat er een beter beeld van de gehele culturele infrastructuur en kan de adviescommissie een meer afgewogen advies geven.

2. Uitvoering advisering

2.1. Individuele adviezen

De beoordeling van de instellingen ligt in lijn met het advies van de Raad voor Cultuur en het landelijke fonds NFPK+. Voor twee instellingen is een afwijkend advies gegeven. Op basis van gesprekken met de instellingen kan worden gesteld dat de subsidiabel geadviseerde instellingen zich in het algemeen kunnen vinden in het advies van de commissie. Wel is in sommige gevallen sprake van feitelijke onjuistheden/ interpretatie (op overigens secundaire punten). Om dergelijke onjuistheden tijdig te filteren is het beter om het concept advies aan de aanvrager voor te leggen. Op 5 negatief geadviseerde aanvragen is door de betreffende instelling bezwaar gemaakt. Het betrof in 4 gevallen instellingen die in de periode 2005-2008 een meerjarige subsidie ontvingen. Deze reacties zijn voorgelegd aan de adviescommissie, maar hebben de commissie geen aanleiding gegeven tot wijziging van het advies en/of eindoordeel.

Uit contact met de betreffende instellingen bleek dat er onduidelijkheid was over de inspraakprocedure. In de toekomst zullen we de mogelijkheden voor inspraak helderder naar de instellingen moeten communiceren. Het advies heeft uiteindelijk geleid tot 1 bezwaar- en beroepsprocedure.

2.2. Algemene beschouwing per sector

Per sector heeft de commissie een algemene beschouwing gegeven. Daarbij wordt een state of the art beschreven waarbij sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen helder

worden weergegeven. Daar waar relevant zijn per discipline richtinggevende aanbevelingen gedaan die als input hebben gediend voor de Cultuurnota 2009-2012.

3. Proces

3.1. Communicatie

Gedurende het traject is gebleken hoe belangrijk transparantie van het proces is. Er is niet iets mis gegaan door gebrek aan communicatie, maar het proces was vloeiender verlopen als het proces naar aanvragers en commissieleden inzichtelijk was gemaakt. Zo had het verschil gemaakt in de beleving van de aanvragers als de monitoring in het vierjarige advies expliciet was genoemd, zodat zij zich gevolgd wisten en ook op hun huidige functioneren beoordeeld.

3.2. Monitoring

Inherent aan een ad hoc adviescommissie is dat er geen constante (artistieke) monitoring van de culturele instellingen plaatsvindt. Dit heeft in de vorige periode kritiek opgeleverd van de aanvragers, omdat zij van mening zijn dat het advies van de commissie slechts een momentopname is. Om hierin tegemoet te komen heeft de provincie ter voorbereiding op de advisering een samenvatting gemaakt van de jaarverslagen 2005 en 2006 (de verslagen over 2007 en 2008 waren in de adviesperiode nog niet gereed). Deze samenvatting is aangeboden aan de adviescommissie. Tevens hebben gemeente en provincie er bij de samenstelling van de commissie op gelet dat de leden goed op de hoogte zijn van de Utrechtse instellingen en de culturele sector in Utrecht in het algemeen. Waar nodig heeft de ambtelijke ondersteuning extra informatie verschaft en is de hulp van externe deskundigen ingeroepen. Toch is dit ook in deze periode een van de kritiekpunten van het 'Utrechts Model'. Deels omdat ze niet zijn geïnformeerd over deze vorm van monitoring, deels omdat de commissieleden volgens hen te weinig van hun voorstellingen heeft gezien.

Omdat de instellingen slechts eenmaal in de vier jaar artistiek-inhoudelijk worden beoordeeld, is het niet wenselijk om een structurele commissie aan te stellen. De kosten zouden onevenredig hoog zijn. Daarnaast worden de instellingen wel continu gevolgd door de Raad voor Cultuur / NFPK+. Wel is het mogelijk om na twee jaar een tussenevaluatie te doen om een betere regionale afweging te kunnen maken.

4. Financiële afwegingen

4.1. Advies

Tot nu toe spreekt de adviescommissie alleen uit of een instelling 'subsidiabel' (al dan niet met prioriteit) is of niet. De commissie heeft niet tot taak aan dit oordeel specifieke bedragen te verbinden. Het Utrechts model heeft in haar brief aangegeven dat het haar voorkeur heeft wanneer de commissie expliciet adviseert over de hoogte van subsidiëring. In tegenstelling tot de voorkeur van het Utrechts Model, willen wij de huidige gang van zaken voortzetten. De voornaamste reden is dat op het moment dat het adviestraject van start gaat, de budgetten – die samenhangen met de budgetten van de cultuurnota – nog niet zijn vastgesteld. Ook geeft het, zoals het Utrechts Model zelf ook aangeeft, onderhandelingsruimte met andere overheden. Vanzelfsprekend zegt de adviescommissie wel iets over het realisme van een begroting en of die aansluit bij de ambities van een instelling, wanneer zij de productionele en organisatorische potentie toetst.

4.2. Verhoging subsidiebedrag

De gemeente en provincie Utrecht hebben deze periode het totaal beschikbare bedrag met ongeveer 50% verhoogd. Dit gaf ons de mogelijkheid de ambities van instellingen een kans te geven, en instellingen die jarenlang de eindjes aan elkaar hebben moeten

knopen de ruimte te geven om te professionaliseren. Het was gebruikelijk om de subsidie te verhogen met een percentage van het bestaande bedrag. Om de instellingen nu een kans te geven om 'een sprong' te maken die aansluit bij hun ambitie en professionaliteit hebben we dit keer gekozen voor een percentage van het *gevraagde* bedrag. Hier is wat ophef over geweest; "als we dat hadden geweten". Wat overigens de reden was om het niet te communiceren, om te voorkomen dat instellingen hun aanvraag zouden 'opblazen'. Het nadeel van deze aanpak is dat instellingen die heel eerlijk hetzelfde bedrag, of een nauwelijks hoger bedrag, aanvroegen dan ze al kregen, daar niet van hebben kunnen profiteren.

5. Samenwerking gemeente en Provincie Utrecht

De samenwerking tussen gemeente en provincie is, ambtelijk en bestuurlijk, constructief verlopen. Samen lobbyen bij ministerie en landelijk fonds heeft ook zijn vruchten afgeworpen; de Utrechtse instellingen hebben een goede positie gekregen in het landelijk bestel.

6. Aanbevelingen

Algemeen

Het opzetten van een vernieuwde systematiek biedt de mogelijkheid om over het bestel na te denken. Daarbij kunnen onder andere de volgende vragen aan de orde komen: Wat is de ambitie van de provincie Utrecht op het gebied van de podiumkunsten? Wil de provincie sterker haar eigen verantwoordelijkheid nemen of juist meer de gemeente volgen? Hoe ziet de provincie haar positie ten aanzien van het rijk? Hoe verhoudt deze infrastructuur zich tot het totale cultuurbeleid?

Voortraject

Ad 1.5.

- De basisinfrastructuur voortaan tijdig benoemen en vaststellen. Dat schept vooraf duidelijkheid naar aanvragers welke functies en voorzieningen de provincie al dan niet zal subsidiëren.
- Alle structureel gesubsidieerde instellingen (dus ook de provinciale ondersteuningsinstellingen) beoordelen op hun meerjarenplannen in het kader van de provinciale basisinfrastructuur.

Uitvoering

Ad 2.1. Het conceptadvies aan de aanvrager voorleggen, om feitelijke onjuistheden tijdig te filteren. Daarbij helder communiceren op welk onderdeel van het advies een reactie kan worden gegeven.

Proces

Ad 3.2. Na twee jaar een tussenevaluatie doen. In overleg met de gemeente Utrecht kunnen we de bestaande vaste adviescommissies (die nu voor incidentele subsidies adviseren) de opdracht geven een advies uit te brengen over de artistieke stand van zaken van de culturele instellingen, mede op grond van de punten in het ad hoc advies. Deze commissies beschikken over de juiste expertise en de meerkosten zijn beperkt. De ad hoc commissie van de volgende periode neemt deze tussenevaluatie mee in het vierjarige advies.

Financiën

Ad 4.1. De adviescommissie adviseert niet over de hoogte van het toe te kennen bedrag.

Ad 4.2. De volgende keer niet meer verhogen op basis van het gevraagde bedrag, want dat vergroot het risico op 'opgeblazen' begrotingen. Bij een positief advies uitgaan van het huidige subsidiebedrag, plus eventueel een percentage van het gevraagde bedrag.

Bijlage

Leden van de ad hoc adviescommissie ('Commissie Staal')

Algemeen voorzitter

Dhr. Boele Staal

Werkgroep podiumkunsten

- Dhr. Arthur Sonnen, senior projectmanager SICA, Docent aan Toneelacademie Maastricht; lid adviescommissie podiumkunsten gemeente Utrecht.
- Mevr. Anita Twaalfhoven, hoofdredacteur Boekman Cahiers; freelance journalist (o.a. Theatermaker, Trouw).
- Mevr. Cynthia Wilson, zelfstandig adviseur; oprichtster van wwclassics (beleid – producties – publicaties), voormalig artistiek manager van het Rotterdam Philharmonic Orchestra en Gergiev Festival.
- Dhr. Erwin Roebroeks, medewerker BraM, organisatie voor muziek in Brabant; zelfstandig adviseur.
- Dhr. Aad van Nieuwkerk, eindredacteur Cross Media Radio6, Afdelingsmanager en eindredacteur Radio 4 e.a.
- Mevr. Claartje Nicolas, zakelijk leider theatergroep Mugmetdegoudentand per oktober 2007; diverse adviestrajecten mb.t. jongeren en cultuurparticipatie.
- Mevr. Annette Embrechts, recensente dans en theater voor de Volkskrant.